

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

44

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-23-0

2003 11 10

9395458

BRNO 2003

280, -

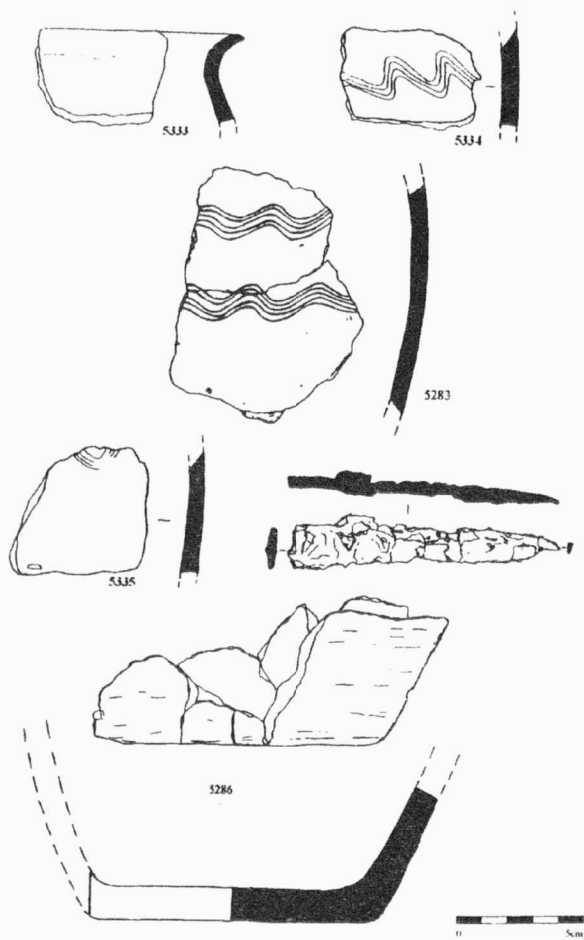
PŘEHLED VÝZKUMŮ 44

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: infor@iabrno.cz
Odpovědný redaktor:	doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del Maschio
Na titulním listě:	Středověký hrádek Vratěnin, okr. Znojmo. Foto: Miroslav Bálek
Tisk:	Bekros
Náklad:	350 ks

© 2003 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

Obr. 37. Slavičín-Nevšová, trať „Mladý háj“. Výběr nálezů z mohyly č. 1.

Slavičín-Nevšová, Flur „Mladý háj“. Auswahl der Funde aus dem Grabhügel Nr 1.

Lesní trať „Mladý háj“ se nachází asi 2,5 km severovýchodně od okraje obce Slavičín-Nevšová na temeni výrazného táhlého návrší jižního předhůří Komonecké vrchoviny v nadmořské výšce kolem 535 m. Lokalita ve trati „Mladý háj“ s pomístním názvem „Kulatý trávník“ je situována na ZM 1 : 10 000, č. l. 25-34 – 13 od Z s. č. 356 mm a od J s. č. 343 mm. Jedná se o skupinu tří mohyl, z nichž jedna byla zkoumána již v roce 1966 zlínským muzeem (archiv M Zlín – č. j. 548/70). Severozápadně asi ve vzdálenosti 110 m se nachází osamocená mohyla a další solitérní mohyla je ve vzdálenosti asi 230 jihovýchodním směrem (byla prozkoumána v roce 1989: Kohoutek – Plášek 1993, 78-79). Výzkum byl realizován na největší mohyle z oněch tří v ústřední skupině, která byla roce 2001 citelně poškozena vývratem. Mohyla měla průměr 9,6 m a její střed dosahoval výšky 0,9 m nad úroveň okolního terénu. Výzkum byl prováděn v jednotlivých kvadrantech (A-D), následným odstraněním vzniklých profilů. Podařilo se zjistit, že prakticky v hloubce kolem 0,1 m pod povrchem mohyly byl na jejím tělese položen kamenný plášť z větších plochých pískovcových kamenů (max. velikost jednotlivých prvků až 0,2 m). Tento plášť se uchoval v relativně dobrém stavu v kvadrantech A, C a D. Násyp mohyly pod pláštěm byl tvořen žlutohnědou jílovitou hlínou obdobného charakteru jako okolní podloží. Po částečném odstranění násypu se v hloubce kolem

0,5-0,6 m vyrýsovala poněkud tmavěji zbarvená vrstva, kde se také podařilo zachytit maximum archeologických nálezů, a to jak železných předmětů – nůž na profilu mezi kvadranty A a C a kování vědérka na profilu mezi kvadranty C a D, tak především keramiky (dno nádoby, fragmenty z výdutí a podhrdlí, apod.). Keramika byla z hrubšího, nekvalitně vypáleného materiálu a jako výzdobný prvek na povrchu nádob byla zastoupena vícenásobná vlnice (za pozornost stojí skutečnost, že tři zlomky keramiky lze přisoudit do okruhu neolitické kultury LnK – ostatně další kolekce materiálu této kultury byla získána povrchovou prospekci ve vzdálenosti cca 350 m severozápadním směrem od zkoumané mohyly). V této úrovni se také v kvadrantech A, C a D objevily zbytky zuhelnatělých trámů, tvořící podkladový věnec blíže nezjistitelné konstrukce patrně kvadratického půdorysu. V hloubce kolem 0,8 m pod středem mohyly se objevil druhý kamenný plášť, resp. kameny vyložená plocha, která překrývala mírnou vyvýšeninu původního podloží. Ve středu kříže kontrolního bloku byly těsně pod povrchem mohylového tělesa nalezeny zbytky žárového pohřbu, nasypaného do vyhloubené jámy v tělese mohyly. Podle všech známek zde byl pohřeb vložen až dodatečně po výstavbě mohyly, nasvědčovalo by tomu i případné poškození vrchního kamenného pláště mohyly v těchto místech (antropologické vyhodnocení pozůstatků ještě nebylo provedeno, ale podle předběžného určení se jednalo pouze o izolovaný pohřeb jediné osoby).

Závěrem lze konstatovat, že zkoumaná mohyla náleží celkem bezpečně do středohradištního období (9. století), kam lze zařadit i ostatní dříve zkoumané mohyly ve trati Mladý háj. Naprosto výjimečná je však ve východomoravském prostředí svou konstrukcí – dvojitý kamenný plášť, dřevěná vnitřní konstrukce apod., a patří tak mezi významné památky velkomoravského období na území jihovýchodní Moravy.

Jiří Kohoutek, ÚAPP Brno

Literatura:

Kohoutek, J. – Plášek, K., 1993: Průzkum slovanského mohylníku na katastru Slavičína, PV 1989, Brno, 78-79

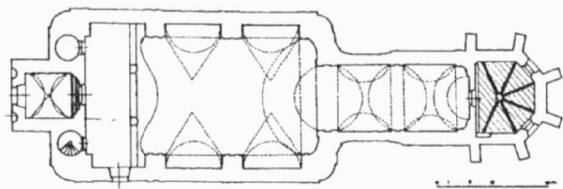
Resumé

Slavičín (Kataster Nevšová, Bez. Zlín). „Mladý háj“. Mittlere Burgwallzeit – 9. Jh. Rettungsgrabung.

STARÉ MĚSTO U BRUNTÁLU (okr. Bruntál)

Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie. Středověk (13. stol.). Zjišťovací výzkum.

V červenci a srpnu 2002 byl proveden zjišťovací výzkum v presbytáři kostela P. Marie ve Starém Městě u Bruntálu. Lokalita je situována na ZM 1:10 000, l. č. 15-31-07, od Z s. č. 29 mm a od J s. č. 27 mm. Pod úrovní současné dlažby presbyteria byly zjištěny tři recentní zásepové vrstvy (k. č. 101-103), pocházející ze stavebních úprav z poslední čtvrtiny 19. a první třetiny 20. století. Pod nimi byly zachyceny další tři vrstvy zásepů se sporadickým počtem archeologických nálezů (k. 104 až 106), z nichž první časově spadala do období druhé barokní přestavby kostela kolem roku 1787 a poslední (k. č. 106) souvisí s první barokní přestavbou po roce 1655. Do stejné časové fáze lze zařadit také dva objevené cihelné sokly

Obr. 38. Staré město u Bruntálu, kostel Neposkvrněného početí Panny Marie. Celkový půdorys kostela, šrafovane vyznačena zkoumaná plocha presbytáře.

Staré Město u Bruntálu, die Kirche der Umblefleckten Empfängnis der Jungfrau Maria. Gesamtgrundriß der Kirche, schraffiert ist die erforschte Fläche des Presbyteriums bezeichnet.

barokních oltářů při severní stěně presbyteria. Níže ležela původní maltová podlaha dosud stojícího gotického presbytáře (k. č. 106a), s níž souvisel i nález schodů k sanktuariu, umístěnému také v severní stěně presbytáře. Pod maltovou podlahou byla nalezena destrukční vrstva (k. č. 107), překrývající základy půkruhovitě apsidy (k. č. 901) o šířce přes 2 m (celková šířka nebyla zjištěna). Vnitřní výplň apsidy – k. č. 108 bez archeologických nálezů překrývala požárový horizont (k. č. 109), který ležel na již původním podloží. Do středu apsidy byl zapuštěn centální hrob (H 1) v dřevěném sarkofágu (podle předběžného antropologického určení se jednalo o dospělého jedince ve stáří 40-50 let), při jižní stěně apsidy byl objeven další dětský hrob (H 2). Podařilo se prokázat, že současný gotický presbytář z přelomu 14. a 15. století byl postaven na základech půkruhovitě apsidy impozantních rozměrů, která podle zjištěné stratigrafie bezpochyby náleží k původní sakrální stavbě, z níž se dochoval vstupní románský portál a kterou lze na základě obdobných analogií zcela bezpečně klást do období před polovinu 13. století – způsob vyždění, charakter pojiva apod. mají srovnatelné parametry s nejstarší zděnou architekturou na zeměpanských založených fortifikační architektury v oblasti severní Moravy a přilehlých územích Slezska. V destrukční vrstvě po zániku apsidy (k. č. 107) byl nalezen soubor devíti římských mincí, datovaných do doby 3. a 4. století (viz doba římská). Na základě rozboru historického pozadí můžeme okolnosti vzniku výstavby apsidy tohoto románského kostela (patrně bez věže) položit do souvislosti s kolonizační aktivitou moravského markraběte Vladislava Jindřicha již někdy v období první čtvrtiny 13. století. Centrální hrob lze přisoudit obzvláště významné osobě, snad přímo lokátorovi osady, neboť ve světle nových poznatků lze oprávněně předpokládat, že původní Bruntál, zmiňovaný k roku 1213, se opravdu nacházel v těchto místech. Stavba pak byla kolem poloviny 13. stol. poškozena požárem, což může souviset s následným přenesením města Bruntálu do dnešních míst. Nález římských mincí můžeme interpretovat jako votivní dar při stavbě kostela (symbol vítězství církve nad pohanstvím). Závěrem shrnuto, výzkum prokázal neobyčejný význam této sakrální památky nejen pro oblast severní Moravy, ale především ve všeobecném kontextu dějin našich zemí, kdy by nejstarší fáze kostela ve Starém Městě u Bruntálu patřila k horizontu nejstarších městských sakrálních staveb na našem území.

Jiří Kohoutek, ÚAPP Brno

Resumé

Staré město u Bruntálu (Bez. Bruntál). Marien-Kirche. Mittelalter (13. Jh.). Feststellungsgrabung.

STRÁNECKÁ ZHOŘ (okr. Žďár nad Sázavou)

Zámek. Novověk. Záchraný výzkum.

Na základě smlouvy mezi Řádem rytířů Kristových a Ústavem archeologické památkové péče v Brně byly sledovány a dokumentovány výkopové práce související s generální opravou zámku. Harmonogram výzkumu byl podřízen stavebním pracím a soustředil se na dokumentaci výkopů v jihozápadní části areálu a na základní popis archeologických nálezů získaných při výkopových pracích. V souvislosti s dokumentováním archeologických situací bylo zjištěno, že nejstarším stavebním prvkem je budova o vnějších rozměrech 8,5 x 7 m v západní části areálu, postavená z lomového kamene. K druhé stavební fázi patří renesanční stavba záměčku, který byl založen bez válcové věže v jihozápadním rohu, doplněné však během stavby. V dalších stavebních fázích docházelo k mnoha přestavbám a přístavbám, které se projevují především v jihozápadním koutu nádvoří. Archeologické nálezy zatím nedatují stavební činnost na lokalitě hlouběji než do 16. stol.

Josef Unger, ÚAPP Brno

Resumé

Stránecká Zhoř (Bez. Žďár nad Sázavou). Schloß. Mittelalter. Rettungsgrabung.

ŠTÁBLOVICE (okr. Opava)

Zámek. Ranný novověk, novověk. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum na zámku ve Štáblovicích byl vyvolán jeho celkovou rekonstrukcí. Výzkumem byly odkryty zaniklé situace a stavební relikt, které nám dovolují lépe zrekonstruovat podobu tohoto objektu v jeho jednotlivých stavebních etapách. Původně malé renesanční sídlo, vyrostlé snad na základech starší tvrze, bylo ještě v renesanci rozšířeno na větší jednokřídlou dispozici. V mladším barokním období se objektu dostalo současné trojkřídlé podoby. Z doby starší renesanční fáze se výzkumem podařilo objevit zejména dlážděný venkovní ochoz, který budovu obklopoval na všech čtyřech stranách, kamennou fortifikační zeď a vodní příkop. Vstup do objektu byl z východní strany přes 220 cm široký kamenný mostek s dřevěnou mostovkou. Vstup byl střežen z malé kamenné fortny, předsunuté vedle mostku z linie fortifikační zdi. Fortna spočívala na klenutých kamenných pilířích nad vodním příkopem. Ten byl detailněji prozkoumán na západní straně objektu – v prostoru dnešního nádvoří. Příkop zde dosahuje šířky 11,4 m a hloubky mezi 4,0 až 4,5 m. K první renesanční stavební fázi objektu rovněž patřila kamenná studna, objevená při JZ nároží původní stavby. Výzkumem byl získán vedle stavebně technických poznatků i rozsáhlý nálezový korpus fragmentů keramiky kuchyňské i technické, majoliky, porcelánu, skla, kovových předmětů a zuhelnatělého dřeva.

Pavel Stabrava, NPÚ Ostrava, archeologické odd. Opava